

Recenzja rozprawy doktorskiej p. mgr lic. Bereniki Seryczyńskiej
pt. *Terapeutyczny wymiar pielgrzymowania w kontekście Camino de Santiago*,
napisanej w Katedrze Filozofii Chrześcijańskiej
na Wydziale Teologicznym UMK w Toruniu,
pod kierunkiem ks. prof. dra hab. Piotra Roszaka,
Toruń 2023, ss. 261 (wydruk komputerowy).

Mimo iż Polacy są jednym z najbardziej pielgrzymujących narodów w Unii Europejskiej, stanowiąc ok. 20% wszystkich jej pielgrzymów (rocznie w różnych formach pielgrzymowanie podejmuje ok. 7 milionów Polaków), wciąż rzadko ta praktyka przekłada się na refleksję teologiczną dotyczącą zjawiska pielgrzymowania w ogóle. Tymczasem pogłębione badania dotyczące pielgrzymowania, w różnych jego wymiarach, są wręcz konieczne, a zarys teologii pielgrzymowania powinien być przedmiotem zastanowienia, by mogło być ono jeszcze bardziej owocne. Tym bardziej cieszy podjęty przez Doktorantkę temat pracy. Rozprawa doktorska p. mgr lic. Bereniki Seryczyńskiej, opisująca jeden z aspektów refleksji nt. pielgrzymowania (jego terapeutyczny wymiar w kontekście Camino de Santiago) doskonale wpisuje się w ten aktualnie bardzo potrzebny nurt badań w Polsce i na świecie. Tym bardziej aktualny, że zainteresowanie Camino także wśród Polaków nieustannie wzrasta.

1. Omówienie treści i struktury rozprawy

Rozprawa doktorska p. mgr lic. Bereniki Seryczyńskiej skupia się na ukazaniu terapeutycznego (Doktorantka wyjaśnia, co to znaczy) wymiaru chrześcijańskiego pielgrzymowania na przykładzie Drogi św. Jakuba do Santiago de Compostela z perspektywy teologicznej: „poprzez wskazanie uzdrawiającego działania łaski pielgrzymowania, której owocność w realiach drogi przejawia się w rozwoju cnót kardynalnych u pielgrzymów jakubowych” (s. 6). Doktorantka podkreśla, że „ukazanie uzdrawiającej łaski ściśle związane z terapeutycznym charakterem chrześcijaństwa” i należy odróżnić je od terapeutycznego oddziaływania innych aktywności typowo turystycznych czy od „różnych propozycji redukcjonistycznych sprowadzających rolę religii (chrześcijaństwa) do rodzaju terapii mającej na celu poprawę parametrów psychiki (m. in. w znaczeniu *mindfulness*), lepszego samopoczucia i podnoszenia jakości życia (*well-being*) czy też formy relaksu” (s. 10). Dlatego istotne jest wskazanie czym różni się pielgrzym od turysty, a pielgrzymowanie od turystyki. Te zagadnienia pozostają bardzo aktualne, a ponieważ nie ma ich jednej definicji, Doktorantka przytacza rozmaite propozycje odpowiedzi dawanych współcześnie, dając wyraz szerokiej

Temat podjęty w omawianej rozprawie doktorskiej jest jasny i jednoznaczny: chodzi o ukazanie terapeutycznego wymiaru chrześcijańskiego pielgrzymowania na przykładzie Drogi św. Jakuba do Santiago de Compostela z perspektywy teologicznej, zarazem odróżniającej go od rozmaitych psychologicznych i psychologiczujących współczesnych propozycji ich interpretacji. Temat jest bardzo aktualny i potrzebny, a dotyczy czas brakowało

2.1. Problem i sformułowanie tematu

Niniejsza ocena odniesie się do następujących aspektów rozprawy: sformułowania tematu, jego trafności i ujęcia głównego problemu; zastosowanej w pracy metody; struktury pracy; wykorzystanej w rozprawie literatury przedmiotu i pomocniczej; formalnej i treściowej strony przypisów; poprawności i precyzji warstwy językowej tekstu; w końcu praca zostanie oceniona pod względem merytorycznym, a także zostaną wyrażone ewentualne pytania i wątpliwości.

2. Ocena rozprawy

Rozdział I (s. 13-80), poruszający zagadnienia z zakresu teologii moralnej i teologii duchowości, przedstawia pokutne pielgrzymowanie w perspektywie terapeutycznego wymiaru chrześcijaństwa, poszukiwaniu teologicznych źródeł łaski pielgrzymowania w ujęciu biblijnym oraz podkreśleniu znaczenia aspektu uzdrawiania istotnego elementu publicznej działalności Jezusa. Doktorantka przedstawia tu także różne koncepcje łaski, a także sposoby działania łaski pielgrzymowania, co wymusza określenie różnicy pomiędzy pielgrzymowaniem a innego rodzaju aktywnościami turystycznymi. Rozdział II (s. 81—161) pogłębia to zagadnienie przez omówienie tematyki terapeutycznego działania łaski pielgrzymowania, ukazując różnice w chrześcijańskim postrzeganiu zagadnienia terapeutyczności i jego rozumieniem we współczesnym świecie. Ten rozdział ukazuje doświadczenie łaski pielgrzymowania jako drogi prowadzącej przez oczyszczenie ku pełni życia. Na podstawie przeprowadzonego badania empirycznego ukazany jest terapeutyczny charakter Camino według koncepcji cnót (aretologia chrześcijańska), a także w szerszej perspektywie antropologicznej. Rozdział III (s. 162-224) omawia mechanizmy terapeutyczne działające na Camino de Santiago widziane z perspektywy teologii fundamentalnej. Doktorantka ukazuje tu analogie i różnice pomiędzy modelem opartym na koncepcji cnót oraz modelem psychologicznym terapeutycznym oddziaływania pielgrzymowania – m.in. opartym na koncepcji *mindfulness*, czy przepływu *flow* czy eskapistycznego wymiaru Camino. Całość ułożona jest bardzo logicznie i rzeczowo.

Witryny internetowe, Tabele, Schematy.
Literatura z zakresu teologii, Literatura z zakresu cnoty, Literatura pomocnicza, oraz temat Camino, Literatura starożytna i scholastyczna, Literatura z zakresu pielgrzymowania, (Pismo święte, Dokumenty Kościoła, Słowniki i encyklopedie) oraz tematycznie: Badania na krótkim Zakonczonym (s. 225-227) i Bibliografią (s. 228-261), podzieloną logicznie na źródła pielgrzymowania i odróżnienie go od aktywności turystycznej. Praca zwięzła jest bardzo zastosowaną metodą badawczą (s. 11), a także przedstawiającym dotychczasowe rozumienie poprzedzone Wykazem skrótów (s. 5) oraz Wstępem (s. 6-12), omawiającym cel pracy oraz Omawiana dysertacja podzielona jest na trzy symetrycznie zbudowane rozdziały, – rozumienie.

znajomości omawianej tematyki, zarazem przedstawiając swoje ich – głęboko chrześcijańskie

tego typu całościowego opracowania naukowego w perspektywie teologicznej. Tym bardziej ważne, że został omówiony – do tego kompetentnie i w oparciu o dotychczasowe, także obcojęzyczne, badania. Wychodząc zarazem naprzeciw różnym trendom współczesnego świata.

2.2. Metoda i struktura

Metoda zastosowana w pracy, jak określa ją dość ogólnie Doktorantka, jest metoda „analizy i syntezy” (s. 11), przy czym za działanie analityczne uważa się ustalenie charakterystycznych cech, teologicznych źródeł oraz terapeutycznej roli łaski w doświadczeniu pielgrzymowania, a także analizę materiału zgromadzonego podczas badania jakościowego z wykorzystaniem metodologii indywidualnych – wywiadów z polskimi pielgrzymami. Autorka następnie podejmuje próbę syntetycznego omówienia tychże zagadnień. Robi to zresztą w sposób ciekawy, logiczny i poprawny.

Struktura rozprawy jest przejrzysta, logiczna i spójna. Rozdziały harmonijnie współgrają ze sobą. To ciekawe zestawienie pozwala zobaczyć złożoność omawianego zagadnienia. Zastosowana w pracy struktura pozwala przyjrzeć się zagadnieniu pielgrzymowania w perspektywie teologicznej w szerokim planie współczesnych propozycji rozumienia pielgrzymowania. Zarówno dobór metody, jak i struktura pracy są prawidłowe i odpowiadają postawionemu w pracy problemowi.

2.3. Bibliografia i przypisy

Bibliografia, używana przez Doktorantkę w rozprawie jest znakomita (!): wielojęzyczna i zbiera w całość współczesne badania dotyczące omawianej tematyki. Doktorantka odniosła się do wszystkich znaczących w świecie publikacji anglojęzycznych dotyczących pielgrzymowania, jego teologicznych, terapeutycznych aspektów. Odwołuje się w tym także do swoich własnych anglojęzycznych publikacji na te tematy w badaniach na temat Camino i pielgrzymowania w ogóle. Zebranie w całość tej literatury, jej kompetentna i samodzielna analiza, jest ogromną zaletą omawianej pracy. Doktorantka wszystkie cytowane prace zbadała rzetelnie, samodzielnie wyciągając wnioski bądź referując zawarte w nich opinie.

Można się zastanowić jedynie, czy słowniki i encyklopedie nie powinny być potraktowane w zestawieniu jednak jako literatura pomocnicza (a nie źródłowa), zaś literatura starożytna i scholastyczna z kolei – jako źródłowa.

Przypisy zastosowane w pracy są klarowne i poprawne. Co ważne, Doktorantka stosuje je konsekwentnie i poprawnie; warstwa formalna pracy jest bez zarzutów.

2.4 Warstwa językowa

Język rozprawy jest komunikatywny i poprawny. Widać w warstwie językowej zaangażowanie Autorki i zainteresowanie tematem. Żywa narracja przeprowadza czytelnika przez zawłość omawianej tematyki. Doktorantka robi to w sposób kompetentny i rzeczowy. Przed ewentualną publikacją pracy warto poddać ją korekcie językowej.

2.5. Ocena merytoryczna – osiągnięcia, wątpliwości i pytania

Rozprawa doktorska p. mgr lic. Bereniki Seryczyńskiej, jest pracą bardzo ciekawą, oryginalną i potrzebną, a w wielu wymiarach naprawdę wybitną. Należy wyrazić uznanie dla Doktorantki i Promotora, że zdecydowali się na taki temat rozprawy, tym ważniejszy, że nie został on jeszcze nigdy całościowo opracowany w Polsce, choć praktyka pielgrzymowania, także na Camino, jest tak popularna. Pod tym względem praca jest nowatorska i bardzo potrzebna (!). Pomaga zrozumieć problematykę pielgrzymowania w jego kontekście naukowym i uwarunkowaniach teologicznych oraz psychologicznych i terapeutycznych, zarazem będąc osadzonym w historii teologii i praktyki pielgrzymowania.

Bardzo ciekawe są przeprowadzone wywiady z pielgrzymami. Ich analiza jest kompetentna i bardzo interesująca! Ukazuje aspekty chrześcijańskiego rozumienia łaski pielgrzymowania, odróżniające je od skupiania się na „poszukiwaniu siebie” w drodze. Doktorantka ukazuje to w sposób pełny i kompetentny.

Praca ma charakter wieloaspektowy – odwołuje się do teologii moralnej, teologii duchowości i teologii fundamentalnej. Korzysta ze źródeł biblijnych, wczesnochrześcijańskich i średniowiecznych, co pozwala zrozumieć, jak kontekst, w którym rodziło się chrześcijańskie pielgrzymowanie, wpływał na jego rozumienie i praktykę. Przypominanie tych aspektów we współczesnym świecie jest bardzo ważne! Zarazem Doktorantka korzysta z interdyscyplinarności, choćby w metodologii badań i ich analizie, co sprawia że praca jest prawdziwie wieloaspektowa, tak jak samo pielgrzymowanie, dotyczące przecież tak wielu wymiarów. To wielka zaleta tej pracy, a Doktorantce należą się wyrazy najwyższego uznania.

W mojej opinii, Autorka staje się czołową specjalistką od tematyki Camino i teologii pielgrzymowania w Polsce. I oby dalej chciała naukowo zgłębiać tę tematykę. Praca może i powinna się stać inspiracją także dla Kościoła w Polsce, by wypracowywać stosowne dokumenty, kompendia dla osób udających się na szlaki pielgrzymie, a także dookreślać pojęcia, często nienazwane jednoznacznie (nawet nie ma przecież jednej definicji pielgrzymowania).

Praca powinna zostać opublikowana, jako pomoc zarówno dla osób zapoznających się z teologią pielgrzymowania, jak i praktyków, udających się na pielgrzymie szlaki chcących tym lepiej zrozumieć łaskę, której doświadczają, w wymiarze głęboko chrześcijańskim.

Dla pełni dyskusji dotyczącej analizowanych w rozprawie zagadnień proszę Doktorantkę o odniesienie się do kwestii bardziej ogólnych:

- 1) Po rozważeniu aspektu pokutnego pielgrzymowania – jak Doktorantka widzi realizację wymiaru pokutnego pielgrzymowania we współczesnych organizowanych pielgrzymkach grupowych? (które w ofertach biur pielgrzymkowych prowadzą już w najdalsze zakątki świata, nawet na Hawaje).
- 2) Czy i jak terapeutyczny wymiar pielgrzymowania jest realizowany w tych pielgrzymkach, tak różnych przecież od pielgrzymowania na Camino de Santiago?
- 3) Jakie inne ważne aspekty pielgrzymowania – obok terapeutycznego – zdaniem Doktorantki domagają się pilnego opracowania w Polsce?

3. Wniosek końcowy

Doktorantka, p. mgr lic. Berenika Seryczyńska, swoją pracą doktorską na temat terapeutycznego wymiaru pielgrzymowania, włącza się w ważny nurt studiów teologią pielgrzymowania. Napisana przez Nią rozprawa potwierdza, że Doktorantka opanowała warsztat pracy naukowej i potrafi metodologicznie poprawnie realizować postawiony sobie cel badawczy, a także umiejętnie prowadzić analizę dostępnego mu materiału źródłowego, uwzględniając dostępną literaturę przedmiotu. Praca została napisana komunikatywnym językiem, a zarazem kompetentnie prowadzi wywód naukowy, prezentując samodzielne wnioski Autorki. Należy stwierdzić, że recenzowana rozprawa doktorska pt. *Terapeutyczny wymiar pielgrzymowania w kontekście Camino de Santiago*, spełnia wymogi stawiane tego typu pracom, a zatem pozwala postawić wniosek o dopuszczenie p. mgr lic. Bereniki Seryczyńskiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

